

- створення огороженого входу в будинок, закритих дворів – 23,1 %;
- впорядкування зелених зон у місті – 18,9 %;
- обов'язкова кримінологічна експертиза при здачі будівлі/об'єкта – 18,6 %;
- ефективне використання функціональних зон в місті – 12,5 %;
- участь громадян у патрулюванні території – 9,3 %;
- зменшення автотранспорту на дорогах – 7,4 %;
- створення цікавих публічних місць, в яких буде багато людей – 7,4 %;
- контроль з боку громади за безпекою у місті – 2,6 %.

Отже, фіксується, що студенти віддають перевагу архітектурно-інфраструктурним рішенням та підвищенню ефективності роботи відповідних інституцій, відповідальних за безпеку у місті, проте залишається недооціненою роль територіальної громади у набутті містом ознак безпекового. У підсумку, Дніпро вважають цілком безпековим 5,5 % здобувачів вищої освіти, скоріше таким – 30,5 %, скоріше ні – 44,9 %, цілком ні – 9,4 %, і уклалися з відповіддю 9,7 %.

Тож безпекове місто – це місто, в якому інтегровані зусилля всіх зацікавлених осіб, а метою є створення здорового та комфортного середовища. За результатом дослідження Лабораторії майже однакова кількість опитаних студентів оцінює Дніпро як безпекове та небезпекове місто. Студенти, що навчаються у ЗВО м. Дніпро, дещо спрощено розуміють безпекове місто, яке пов'язане для них насамперед з якісною роботою організацій, які відповідають за безпеку, проте роль територіальної громади не сприймається ними як вагома.

1. Аудит безпеки територій. Безпечно для жінки – безпечно для всіх. *Інформаційно-консультативний жіночий центр*. Київ, 2018. URL : <http://www.empedu.org.ua>.

2. Демичева А. В. Безпекові міста: світовий та український виміри. *Молодий вчений*. 2020. № 11 (87). С. 268–272.

3. Сьоме всеукраїнське муніципальне опитування 12 травня – 3 червня, 2021. URL : <https://iri.org.ua/survey/some-vseukrayinske> – munitsypalne-opytuvannya-meshkantsi-mist-zadovoleni-mistsevym.

4. The Global Liveability Index 2021 How the Covid-19 pandemic affected liveability worldwide. A report by The Economist Intelligence Unit. URL : <https://pages.eiu.com/rs/753-RIQ-438/images/global-liveability-index-2021-free-report.pdf>. mkt_tok.

Валентина МІРОШНІЧЕНКО

начальник кафедри
психології, педагогіки
та соціально-економічних дисциплін,
доктор педагогічних наук, професор

Руслан СИЧ

заступник начальника кафедри
вогневої та тактико-спеціальної
підготовки Національної академії
Державної прикордонної служби
України імені Богдана Хмельницького
(м. Хмельницький, Україна),
кандидат педагогічних наук

ОСОБИСТА БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ ЯК ЗАПОРУКА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Сучасні дослідники у своїх працях (Д. Александров, Т. Білоус, В. Бойко, В. Покалюк, В. Предборський, О. Тімченко, О. Шаповал) прагнуть додати поняттю безпеки сучаснішого змісту, що відповідало б реальним умовам забезпечення безпеки. Тому досить неоднозначно тлумачать терміни «небезпека» та «безпека» різні джерела.

Усі небезпеки життєдіяльності людини за способом дії поділяють на постійні та випадкові. Зі свого боку, постійні небезпеки залежно від джерела їх виникнення поділяють на техногенні та антропогенні. Техногенні небезпеки є результатом помилок, закладених під час проектування та експлуатації окремих приладів, устаткування та технічних систем у цілому. Вони здійснюють не тільки прямий, а й опосередкований вплив на результати

діяльності людини. Антропогенні небезпеки виникають при промисловому забрудненні навколишнього природного середовища. Техногенно-антропогенні небезпеки трапляються під час аварій на енергетичних, біологічних об'єктах, транспортних комунікаціях, вони пов'язані з катастрофічними змінами в навколишньому середовищі внаслідок господарської діяльності людини та науково-технічного прогресу.

Виділяють також небезпеки: 1) природні, які є результатом стихійних лих: землетрусів, повеней, снігових лавин, гроз, злив, зсувів тощо. Вони здебільшого діють періодично і викликають короткострокові небажані наслідки; 2) соціально-політичні, які є результатом нестабільної політичної ситуації в країні, економічного спаду виробництва, міжнародних сутичок. Наслідками їх впливу можуть бути втрата економічних зв'язків, напружена соціальна ситуація в суспільстві, громадянські війни тощо.

Загалом наслідком вияву будь-яких видів небезпек є нещасні випадки, аварії, катастрофи, які супроводжуються смертельними випадками, скороченням тривалості життя, шкодою для здоров'я, шкодою природному чи техногенному середовищу, дезорганізуючим впливом на суспільство або життєдіяльність окремих людей.

Глумачний словник В. Даля визначає термін «безпека» як відсутність небезпеки, надійність, тобто як стан, за якого об'єкту нічого не загрожує.

Безпека – стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від зовнішньої і внутрішньої загрози [1, с. 375].

О. Головченко розглядає безпеку як стан, що характеризує стабільність та баланс суперечностей у розвитку і функціонуванні людини або соціальної системи із зовнішнім середовищем, наявність або зростання яких може призвести людину або соціальну систему до знищення або зміни властивостей, що її утворюють [2, с. 40].

Система безпеки охоплює такі основні елементи: наукову теорію (філософію), доктрину (концепцію), політику, стратегію і тактику забезпечення безпеки, сукупність міжнародних, державних і громадських інститутів та організацій, які забезпечують безпеку особи, суспільства, держави і засоби, способи та методи забезпечення безпеки.

Розрізняють різні типи безпеки: за масштабом (міжнародна, регіональна, локальна); за суб'єктами (особиста, суспільна, національна, колективна); за суспільними сферами (політична, економічна, військова, екологічна, радіаційна тощо).

Зміст національної безпеки містить захист держави та її політичних інститутів, прав і свобод людини, матеріальних та духовних цінностей суспільства. Основними (базовими) життєво необхідними національними інтересами є: територіальна цілісність, державний суверенітет, намагання посісти гідне місце у світовому співтоваристві, добробут громадян на основі забезпечення прав і свобод особи, а також усіх соціальних груп. Найважливішим критерієм національної безпеки є дотримання балансу життєво важливих інтересів особи, групи, суспільства та держави і особливо їх взаємна відповідальність у забезпеченні безпеки. Головними об'єктами національної безпеки, відповідно до Концепції національної безпеки України, є: громадянин – його права і свободи; суспільство – його духовні та матеріальні цінності; держава – конституційний лад, суверенітет, територіальна цілісність і недоторканність кордонів.

З'ясовано, що безпека людини має два головні аспекти: по-перше, безпеку від таких хронічних загроз, як голод, хвороба і репресії; по-друге, захист від раптових і шкідливих руйнівних ситуацій в умовах щоденного життя, – чи то в суспільстві, у побуті, на роботі або на службі. Такі загрози можуть існувати на всіх рівнях буття і розвитку.

Подібну думку висловлює Г. Пономаренко. На підставі аналізу наукових та нормативних джерел вона доходить висновку, що безпека за своїм змістом передбачає, з одного боку, відсутність небезпеки, а з іншого – наявність стану захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства, держави від різних загроз (посягань, небезпек тощо). На думку вченої-юриста, під безпекою треба розуміти стан захищеності життєво важливих інтересів: 1) особи, що виявляються в її правах і свободах; 2) суспільства, які сконцентровані в його матеріальних і духовних цінностях, а виявляються у можливості громадян виступати єдиним джерелом влади; 3) держави, що виражені в її конституційному ладі, суверенітеті, територіальній цілісності та у праві здійснювати (реалізовувати) владу [3, с. 21].

Безпека – це такі умови, в яких перебуває складна система, коли дія зовнішніх факторів і внутрішніх чинників не призводить до процесів, що вважаються негативними стосовно даної складної системи відповідно до наявних, на даному етапі, потреб, знань та уявлень [4].

Є думка, що безпека – це стан захищеності особи та суспільства від ризику зазнати

шкоди [5, с. 30].

Тобто безпека людини означає, що люди можуть робити свій вибір вільно і безпечно, будучи при цьому у відносній впевненості, що ті можливості, які вони мають сьогодні, не будуть ними втрачені завтра.

Основними категоріями безпеки є такі: економічна безпека (потребує забезпечення статків, достатніх для задоволення всебічних потреб); продовольча безпека (основні продукти харчування доступні для людей); безпека для здоров'я; екологічна безпека; громадська безпека (захист на рівні сім'ї, общин, іншого угруповання, які в свою чергу можуть здійснювати насилля над людиною); політична безпека (безпека від репресій за переконання, національність, релігію); особиста безпека (загрози, що йдуть від: держави, інших держав (війна), від других груп людей, від злочинних угруповань тощо).

У попередженні небезпеки багато що залежить від самої людини, особливостей її світогляду, моралі. Чим глибше людина розуміє навколишній світ, людей, закони, що діють у соціумі, тим безпечнішою є її позиція.

Отже, забезпечення індивідуальної (особистої) безпеки є відправною точкою в забезпеченні її інших рівнів – групової, суспільства, держави, національної, регіональної та глобальної безпеки. У сучасних умовах основним змістом безпеки все більше стає не тільки і не скільки захист держави та її державних інститутів, а людини й суспільства. На перший план вийшла проблема соціальної безпеки в широкому розумінні цього слова (соціально-економічної), інакше кажучи, безпеки особи, окремих груп населення, суспільства в цілому, тобто соціуму. Це означає, що особиста безпека окремої особистості є першоосновою концепції національної безпеки. З інтересів окремих особистостей впливають інтереси суспільства і держави загалом.

---

1. Круш П. В. Національна економіка : підручник. Київ, 2008. 416 с.

2. Головченко О. М. Економічна безпека регіону в гарантуванні стабільності національної економіки : монографія. Одеса : БВВ, 2008. 399 с.

3. Пономаренко Г. О. Адміністративно-правові засади управління у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави : дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2008. 442 с.

4. Заплатинський В. М. Логіко-детермінантні підходи до розуміння поняття «безпека». *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини*. 2012. Вип. 5. 336 с.

5. Особиста безпека та застосування сили : фундаментальні питання теорії та практики особистої безпеки особового складу Державної прикордонної служби України : навч. посіб. Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2012. 348 с.

Дмитро КАЗНАЧЕСЬ

доцент кафедри
тактико-спеціальної підготовки,
кандидат юридичних наук, доцент

Євгенія ЗАКРИТНА

курсант ННІ права та підготовки
фахівців для підрозділів Національної
поліції Дніпропетровського
державного університету внутрішніх
справ (м. Дніпро, Україна)

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

Національно-патріотичне виховання молоді охоплює систематизацію та діяльність органів державної влади, загальноосвітніх та вищих навчальних закладів, інших суспільних, соціальних інститутів, а також виховання в сім'ї щодо формування у сучасного покоління юнаків та дівчат високого рівня патріотичної відповідальності, почуття вірності та кохання до Батьківщини, де вони народилися, підготовку до виконання громадського та конституційного обов'язку перед своїм народом, для захисту їх добробуту, національних інтересів, незалежності України.

Вважається, що найголовнішим напрямом національно-патріотичного виховання є